

ből, az egyes kerületek (I—VII. belterületi kerületek) tíz-husz bizalmi emberéből, azonfelül a legfeljebb polgárok soraiból kiválasztott ötven tanácsagból. A központi tanács maga választaná elnökét, alelnökét, titkárát, pénztárosát, ellenőrt és könyvvizetőjét, aki egyszersmind az iroda vezetését is kezébe venné. Fizetést senki sem élvez, a munkát díjtalanul tartozik végezni, egyedül a könyvelő, aki állandó alkalmazott, élvezne rendszeres fizetést.

A képviselőház ülése.

— Sok beszéd és kevés figyelem. —

(Saját tudósítónktól). Pénteken bankvitával kezdődött, azzal folytatódott és ugyanazzal végződött a képviselőház ülése. A szónokok két csoportra szakadoznak. Azokra, akik célul tűzték, hogy minél hosszabb ideig beszéljenek és annál kevesebbet mondjanak. Aztán azokra, akik mennél többet igyekezzenek mondani minél rövidebb idő alatt. Az ellenzékiek hosszú, támadó beszédre következetesen következik rövid, kormánypárti védőbeszéd és mert nyílt titok, hogy az ellenzéki érvek támadásában csupán az a támadás, hogy a mondanivaló úgy elnyulik, mint a rétes, ezért a védőbeszéd „minél rövidebb idő alatt” jelszóval sikerrel rontja le mind a támadást.

A bankvitában egy az érdekes már. Az, hogy mint igyekeznek unottá, kicsinyessé, céltalanná tenni. A frázisok, a minden tudás, minden meggyőző érv nélkül való beszédzuhatagok úgy röpködnek szerte, hogy azok elől a folyosóra, esetleg távolabbra szökni igaz honatyai gyönyörűség. Hogyha a beszédek sorával az unalom így hódít, akkor csudájára járhatnak mindenfelől a klasszikus bankvitának.

A pénteki ülés féltizenegy órakor kezdődött.

Elnök: Berzeviczy Albert.

Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter beterjeszti a nagyváradi—debreceni, eszék—vinkovcei és a losoncvidéki helyiérdekű vasutakról szóló jelentéseit.

(Polónyi Dezső beszéde.)

A bankvitát Polónyi Dezső kezdi, aki kifejezetten politikai kérdésnek tartja a bankkérdést, szemben azzal a fölfogással, amely ezt közigazgatási ügynek kívánja jelezni.

Sürgeti a készfizetések fölvételét. Kifogásolja, hogy a bankszabadalom meghosszabbítása és a pénz- és érmeszerződés egy javaslatban vannak.

Foglalkozik a valutarendezéssel. Annak befejezése csak a készfizetőbank föllállítása lehet. A fizetési mérleg teóriájára nem sokat ad, de különben is Fellner kimutatta, hogy az nem passzív többé, hanem egyenesen aktív. Kimutatta ezt most, pedig 1903-ban ő mondta, hogy a mérleg passzív.

A javaslat indokolása azt is mondta, hogy a kamatlábalakulás irányzata is megváltozott és az emelkedő kamatláb lett az uralkodó a csökkenő helyett. Ez ellenkezik az igazsággal.

A törvényjavaslat ötödik szakaszához fogható abszurdum még nem fordult elő a törvényhozások történetében. Ez a szakasz nem egyéb, mint a hirhedt osztrák tizennegyedik szakasz magyar mása, csak hogy fordított alakban, mert itt a javaslat előbb kerül a Házhoz és azután szankcionáltatik, de a lényege teljesen azonos az osztrákéval.

Ellenkezik ez a szakasz a népképviselői lényegével, a képviselői szavazati jogával, mert hiszen hogyan szavazhasson a képviselő olyan kérdésben, amelyhez hozzá sem szólhat.

A mostani viszonyok közt egyenesen lehetetlen az obstrukció megakadályozása, sőt a jelenlegi helyzet szerint a kormány egyenesen prémiumot tűzhet ki egy obstrukcióra, hogy ez esetben egy jogszabály törvényerőre emelkedhessék.

Szakaszonként tárgyalja a törvényjavaslatot, majd áttér az Osztrák-Magyar Bank szerveztének bírálatára és sajnálatosnak tartja, hogy kétezerhatszáz osztrák szavazattal szemben százharminché magyar szavazatot adtak le a legutóbbi közgyűlésen. De a magyarság fogalma

is nagyon tág, így egy osztrák gyáros, aki egy kis birtokot vásárol Magyarországon, már magyarnak számít, ugyszintén az összes horvátok is.

Határozati javaslatot nyújt be, hogy hasson oda a Ház, miszerint az ország területén működő pénzintézeteknél a magyar nyelv használata legyen kötelező és ezek alkalmazottai kizárólag magyar állampolgárok legyenek.

Azzal fejezi be beszédét, hogy nem fogadja el a törvényjavaslatot, ellenben csatlakozik az összes határozati javaslatokhoz. (Éljenezés a baloldalon.)

Az elnök tíz percre felfüggeszti az ülést.

(Hantos Elemér beszéde.)

Szünet után Hantos Elemér (munkapárti) a javaslat mellett szólalt föl. Ez a kormány és ez a párt szintén az önálló gazdasági berendezkedés alapján áll, csupán az eszközökben és a kivitel módjában különbözik a függetlenségi párttól. Az Osztrák-Magyar Bank tökéletesen elégíti ki a magyar közönség érdekeit. 1848 óta sohasem volt olyan időszerűtlen az önálló bank föllállítása, mint épen az utóbbi három esztendőben. 1907-ben óriási hitelválság pusztított, amelylyel szemben csak a közös bank védte meg Magyarországot, 1908-ban pedig a nemzetközi politika fenyegetett hasonló veszedelemmel.

A jegybank a legmegfelelőbb dualisztikus intézmény. Ősszel a mezőgazdasági igényeket elégíti ki a monarchia egyik felével, tavasszal pedig az ipari igényeket a másik országgal.

Mezőssy Béla polemizál Hegedűs Loránttal, aki a kiegyezés történetét is belevonta a vitába. Ha a koalíciós kormány kiegyezése csakugyan olyan káros lett volna, mint Hegedűs mondja, akkor hova számítja ő azokat az értékes eredményeket, amelyeket a kiegyezésben a magyar mezőgazdaság javára sikerült elérni. Hogy ilyen eredmények voltak, az is bizonyítja, hogy azokért a titkos megállapodásokért, amelyek erről szólnak, egyik osztrák államférfi sem akarja vállalni odahaza a felelősséget. A munkapárt egyenes leszármazottja a régi szabadelvű pártoknak.

Fölkiáltások a jobboldalon: Ez nem szégyen.

Mezőssy Béla: Nem is valami nagy dicsőség. De ha ez így van s a leszármazás igaz, akkor a többségnek van a legkevesebb joga hozzá, hogy a kvóta föllemlésért szemrehányással illesse a függetlenségi pártot, amely annak idején népszerűsége rovására hozta meg ezt az áldozatot az országnak. Hegedűs Loránt, aki ezt annyira kifogásolta, emlékezhethet rá, hogy annak idején épen azok a körök türelmetlenkedtek legjobban s szoritották a függetlenségi pártot, akikhez ő olyan közel áll és akik a gazdasági bizonytalanság miatt annyit panaszkodtak. Polemizál ezután Madarassy-Beck Gyula báró beszédével.

Héderváry Károly gróf miniszter elnök személyes kérdésben szólalt föl. Ami Mezőssynek azt a vádját illeti, hogy a kormány a hozzá közel álló sajtóban nehézményezte, hogy az előző kormány az osztrák kormányval a katonai kérdésekben tárgyalat, kijelenti, hogy a sajtóközlemények nem töle valók. Ő méltánnyal nézte a tárgyalásokat és sajnálja, hogy azok nem vezettek eredményre.

Láng Lajos az ellen védekezett, hogy Mezőssy azzal vádolta, hogy könyvével fegyvert adott az osztrákok kezébe. Kéri Mezőssy, hogy amennyiben könyvét nem olvasta el, olvassa el azt, azután nyújtson módot a vitakozásra.

A szombati ülés napirendjének megállapítása után az elnök a tanácskozást délután három órakor berekesztette.

Lázongó tartomány. Adenből jelentik: Jahia imam proklamálta a háborút a törökök ellen és a fegyveres bandák alvezéreit a jemeni hegyek minden fontosabb pontjára küldte ki. Boni basa sejk csatlakozott az imamhoz. A rablók a távirati vezetékeket elpusztították. A Hodeida és Sanaa közti ut vesélyeztetve van. A posta, mely Hodeidából már két nap óta elindult, még nem érkezett Sanaába. Közfelfogás szerint az egész tartomány föl fog lázadni. A hatóságok a konstantinápolyi kormánytól táviratilag erősítéseket kértek. Idrisz pretendens támadólag lépett föl a török csapatok ellen. Assyr, a kerület fővárosa december eleje óta körül van zárva a kormányzóval és az erős helyőrséggel együtt.

A portugál forradalom igazi okai.

(Fővárosi munkatársunktól.) D'Oliveira portugál képviselő, aki közeli rokonságban áll a brazil kormány elnökével és a forradalom kitörésekor Lisszabonban tartózkodott, majd a király menekülését fedező néhány hü emberrel együtt a határig kísérte a menekülő Don Mánuel, tegnap keresztül utazott Budapesten és tudósítónknak érdekes részleteket mondott el a forradalomról és a jelen állapotokról. D'Oliveira ősrégi portugál nemes család sarja s három kísérvél utazik. Tudósítónk és D'Oliveira között a tárgyalás így folyt le:

— Hogy történt a lázadás kitörése? D'Oliveira ur akkor a palotában volt? — kérdezte munkatársunk.

— Igen. Épen estélyt tartott az udvar. Eleinte nem hittünk a rossz híreknek, de aztán nagy ijedtséget okozott. Először a folyton érkező törzstisztek szalagáltak össze-vissza, mert a palotában minden rend fölbomlott és a palota parancsnoka az izgatottságtól nem volt képes jelentést tenni a királynak. Don Mánuel az udvari paptól kapta az első híreket, aki a többiekkel eltérőleg, első rémületében még tulozta az eseményeket. A rémület akkor érte el tetőfokát, mikor Donáldo tengerészkapitány jelentette, hogy csak jelentéktelen utcai forrongás az egész és tengerészeket fognak a partra küldeni a rendet helyreállítani és az ablaknál levő királyt az erkélyre vezette, hogy nézze, mint nyomul a hadihajók egyike föl a Tájón. A király arcán egy pillanatra fölesillant a mosoly, Donáldo kapitány azonban akkorra már sápadtan és roskadozva támo lygott az oszlopokhoz. A hadihajó ugyanis nem ment föl a Tájón, hanem a palotával szemben állapodott meg, árbocára fölrepült a vörös jelzés és a következő pillanatban a gránátok bontani kezdtek a palota márványboltozatát. Donáldo megkapta a király kezét és bevonszolta a szobába, ahová abban a percben csapódott be az első löveg, szétrobbantva a palotacsarnok villamos csillárját, átsapott az átelleni falon, aztán a harmadik terem falában szétrobbantva, fölrobantotta a kertre vezető hátsó fölépcsőt. A király erre zokogni kezdett és mindkét kezével görcsösen megkapott egy ajtószárnyat fedő nehéz biborfüggönyt, a fejére huzta s rengetni kezdte. A súlyos függöny leszakadt s leütötte lábáról Don Mánuel.

A királyné, aki nem tudta meg rögtön, hogy miért esett össze fia, rémülten sikoltozott, mikor ezt a jelenetet látta.

Most új hírnök jött, aki közölte, hogy a forradalmárokhoz csatlakozott tűzértség is a palota ellen nyomult. A palotában levő katonák erre, néhány öreg altiszt kivételével, sirva fakadtak, majd hangosan imádkoztak. A király és a kísérei az udvari pap körül térdelve, aki elájult az izgalmaktól, fuldokolva zokogtak. A palota parancsnokához ekkor egy katona jött, a forradalmi csapatok parancsnoka s fölszólította, hogy adja át a palotát és szolgálta ki a királyt.

— Nem tehetem! — szölt a parancsnok és Donáldo fölhuzott revolverrel állt a hírnök mellé, aztán kimentek. Mindjárt az ajtó mögött lövés dördült el. Most néhány katona közrefogott minket és gyorsan villamos Isollámpák mellett vezettek a kertben keresztül, a hátsó kapuhoz. A király százhusz lóerős autója állt ott. Alig volt annyi idő, hogy beleugrájunk vagy heten; a kertben már forradalmi párthoz tartozó lovas tűzerek tollbóbitája csillant meg, aztán az autó bugva megindult a határ felé. Donáldo, mikor látta, hogy a forradalmi katonaság előzönlí a palotát, agyonlőtte magát.